Jusuf Karš

portreti
poznatih ličnosti

1979.

Salon fotografije
Foto-saveza
Jugoslavije

JUSUF KARŠ

Delo Jusufa Karša uživa danas medjunarodnu reputaciju i popularnost, a on sam je poznat u celom svetu dobivši priznanje najboljeg foto umetnika svih kontinenata. Nazivan Rembrantom fotografije, madjioničarem crne kamere, vajarom savremenika, Jusuf Karš je autor portreta danas već istorijskih ličnosti, značajnih u političkim, društvenim i umetničkim dogadjanjima našeg vremena. Okolnosti su mu pomogle da snimavši najslavnije postane i sam slavan. Bilo je impresivno Karšovo učešće, sa stotinu fotografija – portreta ogromnih dimenzija, u kanadskom paviljonu na izložbi "EHO 67" pokazavši "ljude koji čine naš svet".

Nije preterano ako se kaže da je Karš portretisao sve one velikane koji su svojim duhom, odosno mudrošću, invencijom, misaonošću i srcem uticale i stvarale naše življenje.

Jermenin Jusuf Karš rodjen je 1908. godine u Turskoj. Sa šesnaest godina odlazi u Kanadu i radi u fotografskoj radionici svoga ujaka. Usavršava znanja o fotografiji u Bostonu kod zemljaka Džona Garoa do 1937. godine, a tri godine kasnije stvorio je sopstveni studio u Otavi. U njemu je izradio bezbroj dobrih snimaka, ali tek od 1942. godine njegova popularnost prelazi granice Kanade i američkog kontinenta. Počelo je zapravo 30. decembra 1941. godine. Kanadski premijer Mekenzi zamolio je Karša da snimi ser Vinstona Čerčila nakon završenog govora u Parlamentu u Otavi. Karš je unapred pripremio i isprobao osvetljenje i postavio kameru, kako bi na brzinu snimio britanskog premijera, bez prethodne njegove saglasnosti. I tada je nastala ona već poznata anegdota o odlučnom i besnom premijeru koji nije hteo da izvadi cigaru iz usta, smatrajući to drskim zahtevom jednog fotografa. Na Čerčilovo iznenadjenje, Karš mu je bez ustezanja izvukao cigaru iz usta i pritisnuo okidač svoje kamere. Zapanjen premijer, razoružano mu je rekao: "Vi bi bili u stanju da smirite i lava koji riče, da bi ga snimili". Fotografija se pojavila u Lajfu 2. februara 1942. godine, koji je bio štampan u tiražu preko tri i po miliona primeraka i učinio autora poznatim u celom svetu. Neukrotiva Evropa se identifikovala sa snagom koja je zračila sa portreta, a za engleski narod ona postaje simbol borbe i otpora.

Ova fotografija obilazi ceo svet i time započinje blistava karijera Ju sufa Karša.

Kanadska vlada ovlašćuje Karša 1946. godine da načini portrete čuvenih savremenika u Engleskoj; objavljeni su u knjizi s naslovom: "Lica sudbine" (Faces of destiny). Sledeća knjiga fotografija bila je štampana 1958. godine pod naslovom: "Ovo je masa" (This is Mass), a godinu dana kasnije izlaze iz štampe "Portreti velikana" (Portraits of Greatnes). Oko desetak ozbiljnih i reprezentativnih knjiga raznih naslova obuhvataju Karšovo delo u kojem je uglavnom zastupljen portret.

Stil Karšovih portreta je monumentalnost ispoljena u sugestivnoj snazi portretisane ličnosti. On psihološki uobličava i naglašava karakter ličnosti, ono suštinsko što odredjuje individualnost. Bez obzira da li je to izraz ili grimasa lica, pokret šake ili ruku, povijenost ramena ili nagib tela, Karš na portretu daje značaj upravo onom fizičkom delu odnosno pokretu koji najjasnije iskazuje unutrašnje sadržaje ličnosti. Setimo se portreta Pikasa iz 1954. godine, na kojem veliki umetnik sedi pored jednog svog dela, islikane keramičke vaze, s rukama preko njene ivice. Svetlošću su najnaglašeniji delovi fotografije upravo te ruke koje su i u psihološkoj vezi sa pogledom upravljenim u daljinu.

Ili snimak Pabla Kazalsa iz iste godine, načinjen otpozadi, blicom, dok je slavni čelista predano svirao Karšu, u podrumu manastira Sen Mišel. Pre snimanja Karš se upoznaje sa ličnošću preko njegovog dela, a neposredno pred snimanje uspostavlja kontakt kroz razgovore. Tada studira i analizira fizički opis modela, kordinaciju pokreta s izrazom lica. Ta priprema kroz razgovor ujedno i oslobadja model one napetosti izazvane prisustvom kamere i reflektora, a Karšu pomaže da oseti pravi trenutak kada će pritisnuti okidač na svojoj kameri. Jednom je odbio da snimi Ajnštajna, jer nije uspeo da razume njegovo delo, pa nije mogao da ima polazište u uspostavljanju kontakta. Mnogo godina kasnije, ipak je snimio velikog fizičara.

U Karšovim portretima nema ponovljenih poza, pokreta, šablona ili rutinskih prilaza modelu. Doživljavajući svaku ličnost kao snažnu i jedinstvenu individualnost, on zanemaruje iskustvo kao mogući oslonac u radu. Izazvani utisak i kreativno uzbudjenje nastalo u kontaktu sa ličnošću koju upravo treba da snimi, čine da Karš uhvati i jasno izrazi ono što se naslućuje, što je nedefinisano u fizičkom obliku modela. Neponovljivo se koristi svetlošću, koja nekad prekida liniju plastike lica ili pokreta u korist jasnijeg saopštavanja, ali ona nikad neće biti u službi svetlosnih efekata radi sebe samih.

Kamera koju Jusuf Karš upotrebljava je formata 18 x 24 cm sa objektivima različitih žižnih daljina. Koristi i kamere manjeg formata, 13 x 18 cm, radi lakše pokretljivosti. Jer, Karš je možda samo jedan mali broj svojih fotografija snimio u svom studiju. Najčešće i najradje snima u prostoru autentičnog ambijenta u kom modeli žive i rade. Putovao je po svetu da bi snimio predsednika Tita, De Gola, Montgomerija i Ajzenhauera, Kamija, Bernara Šoa, Stravinskog i Sibelijusa. Karš kaže: "Moja je radost da snimim one koji su velikog srca, duše i duha, bilo da su slavni ili nepoznati".

Miodrag Djordjević, FFIAP
majstor fotografije FSJ

?

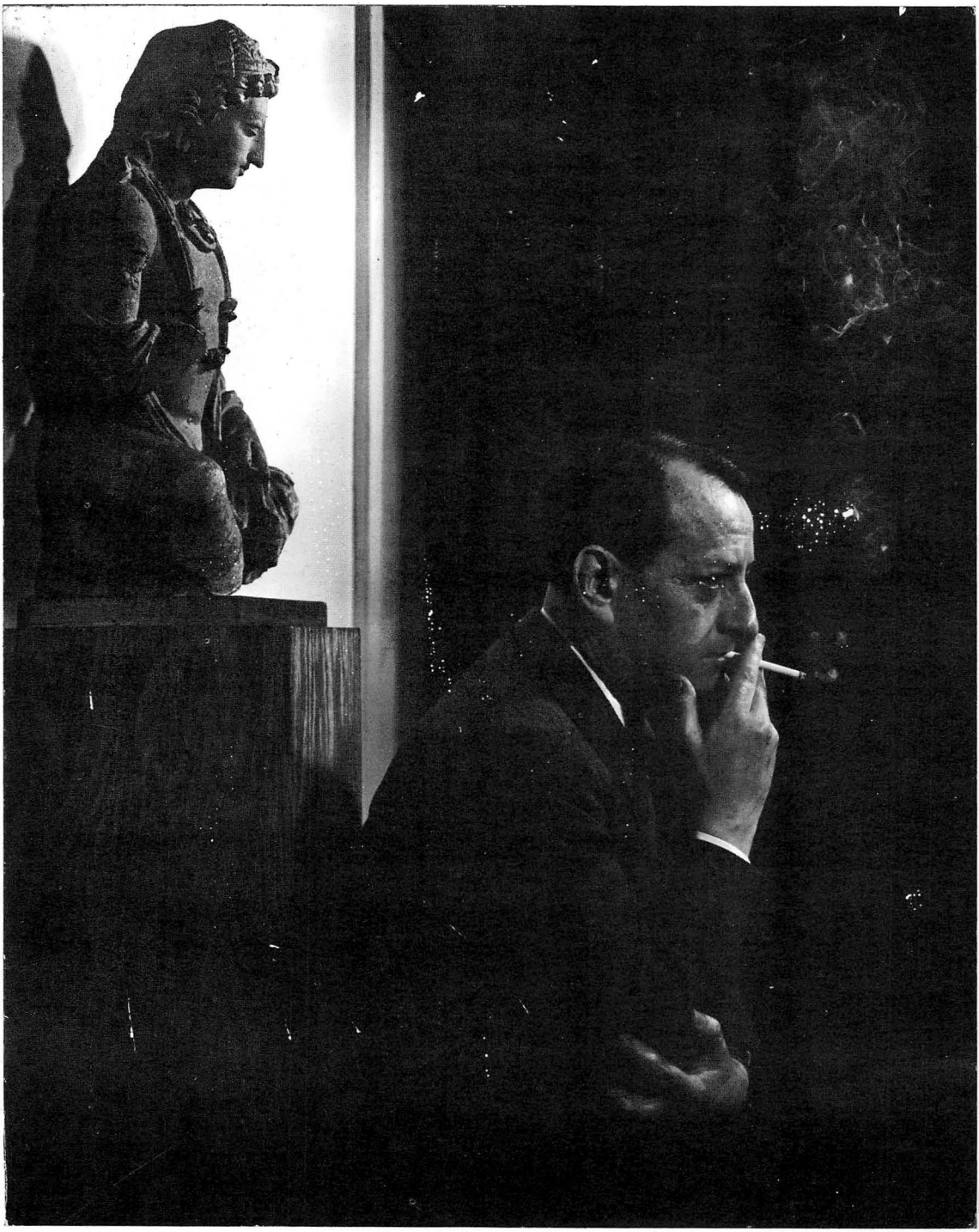

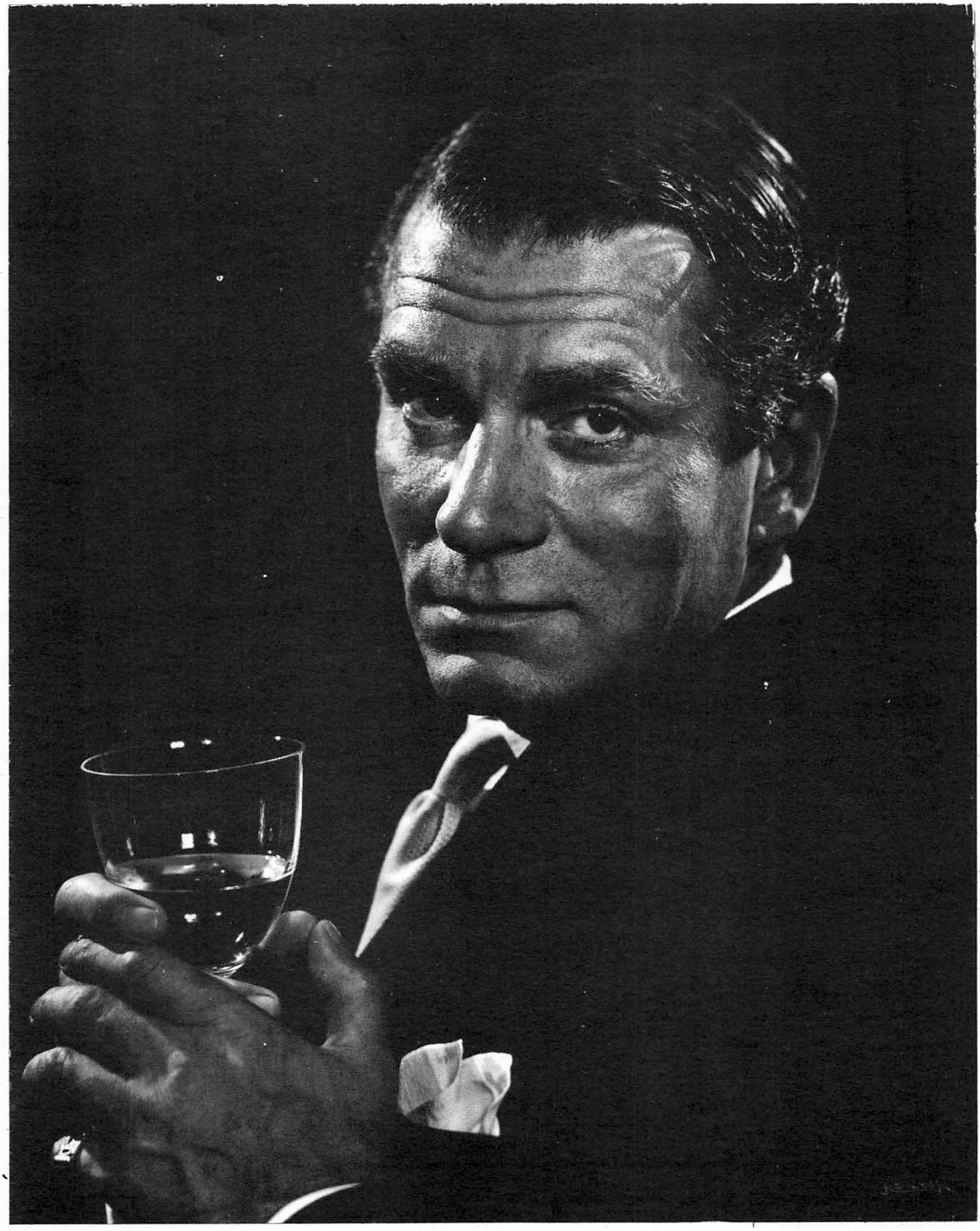

5

7

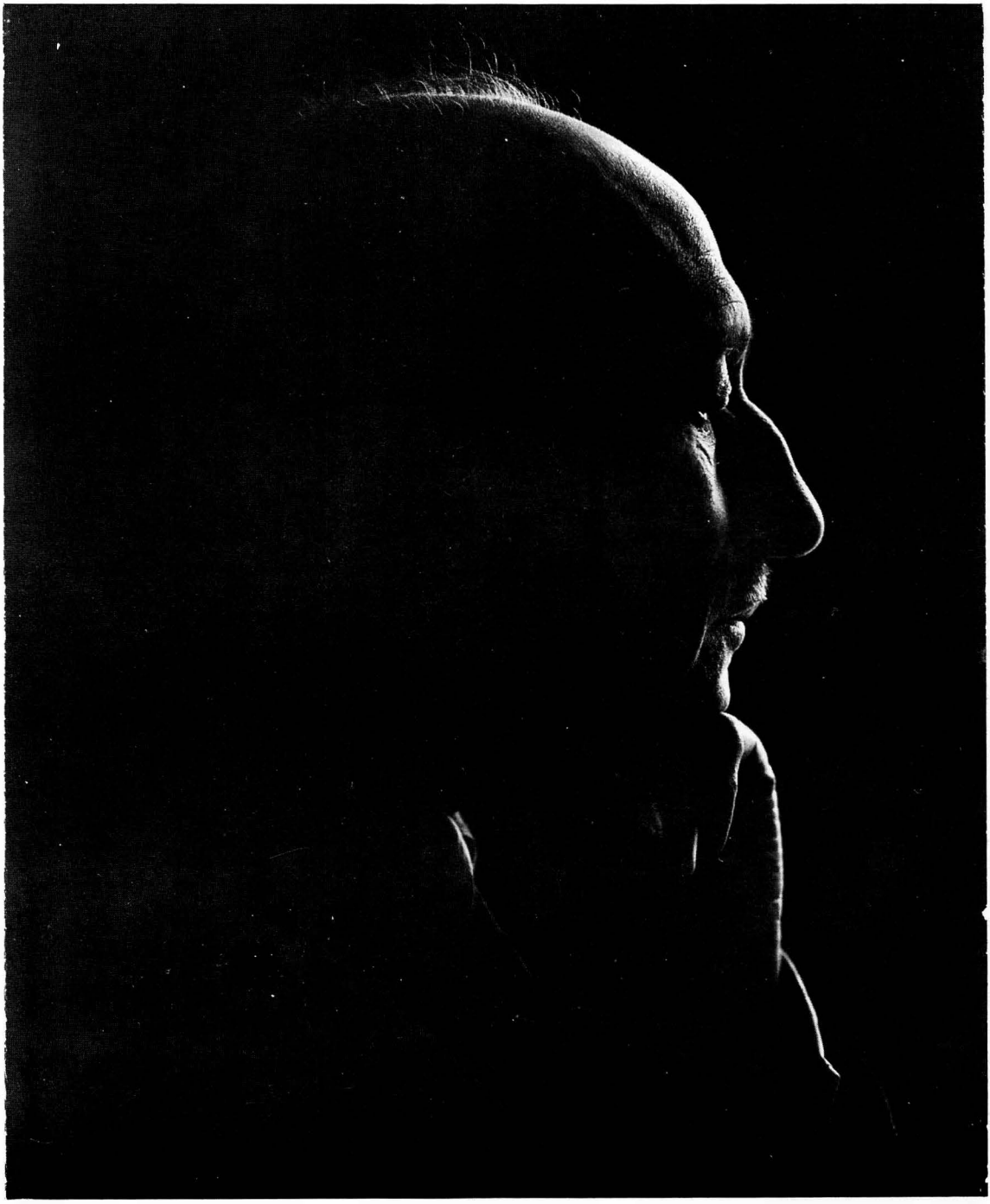

9

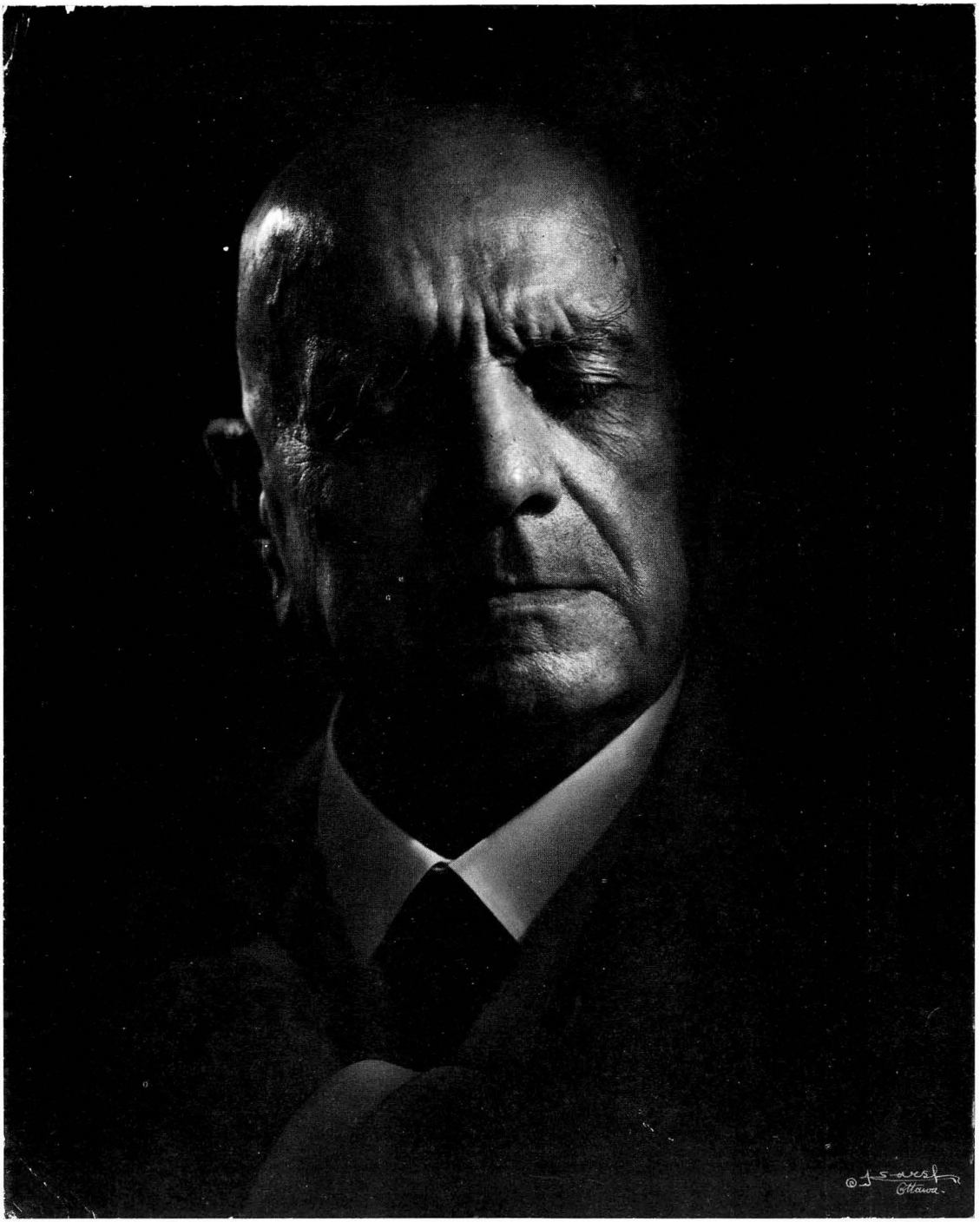

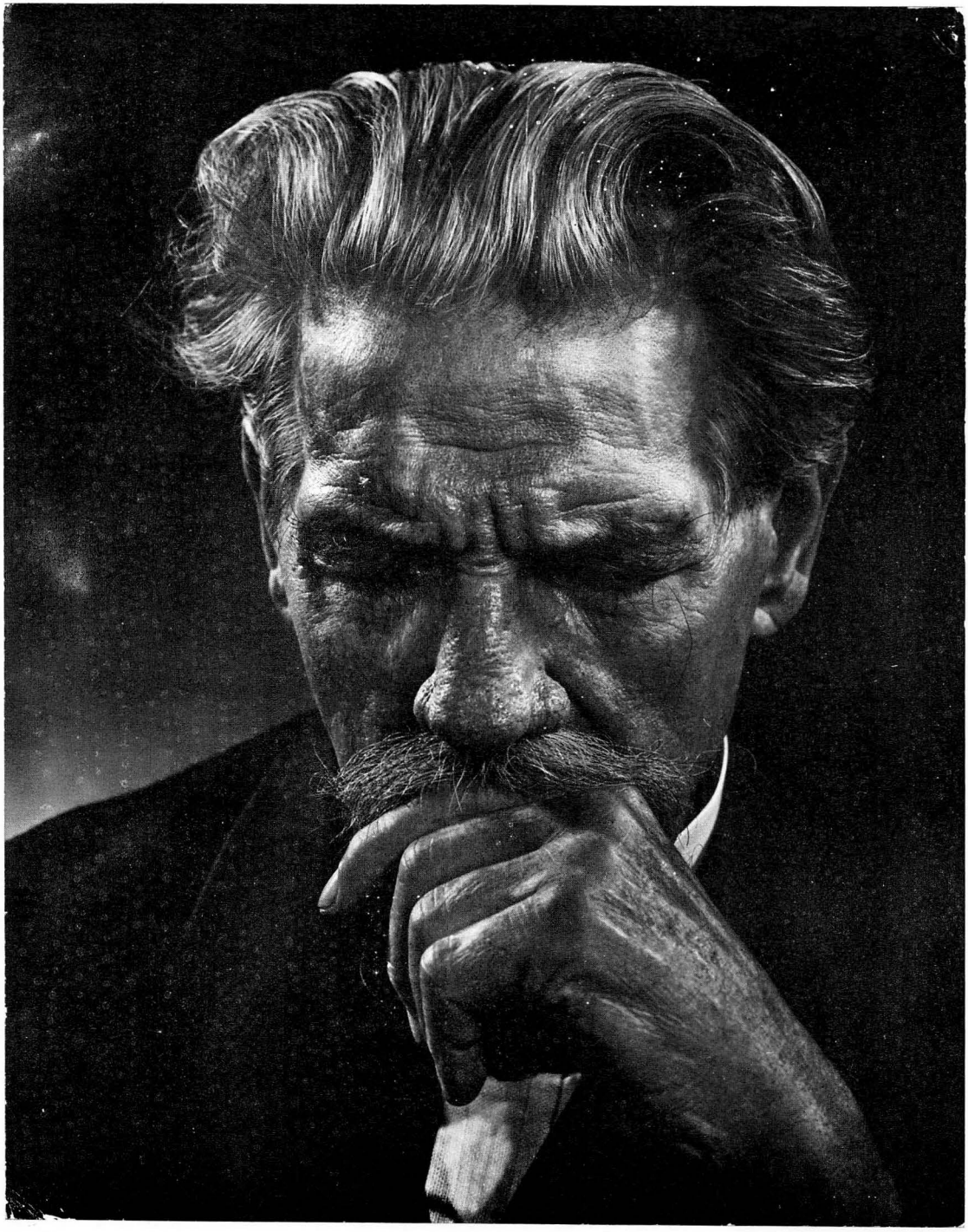

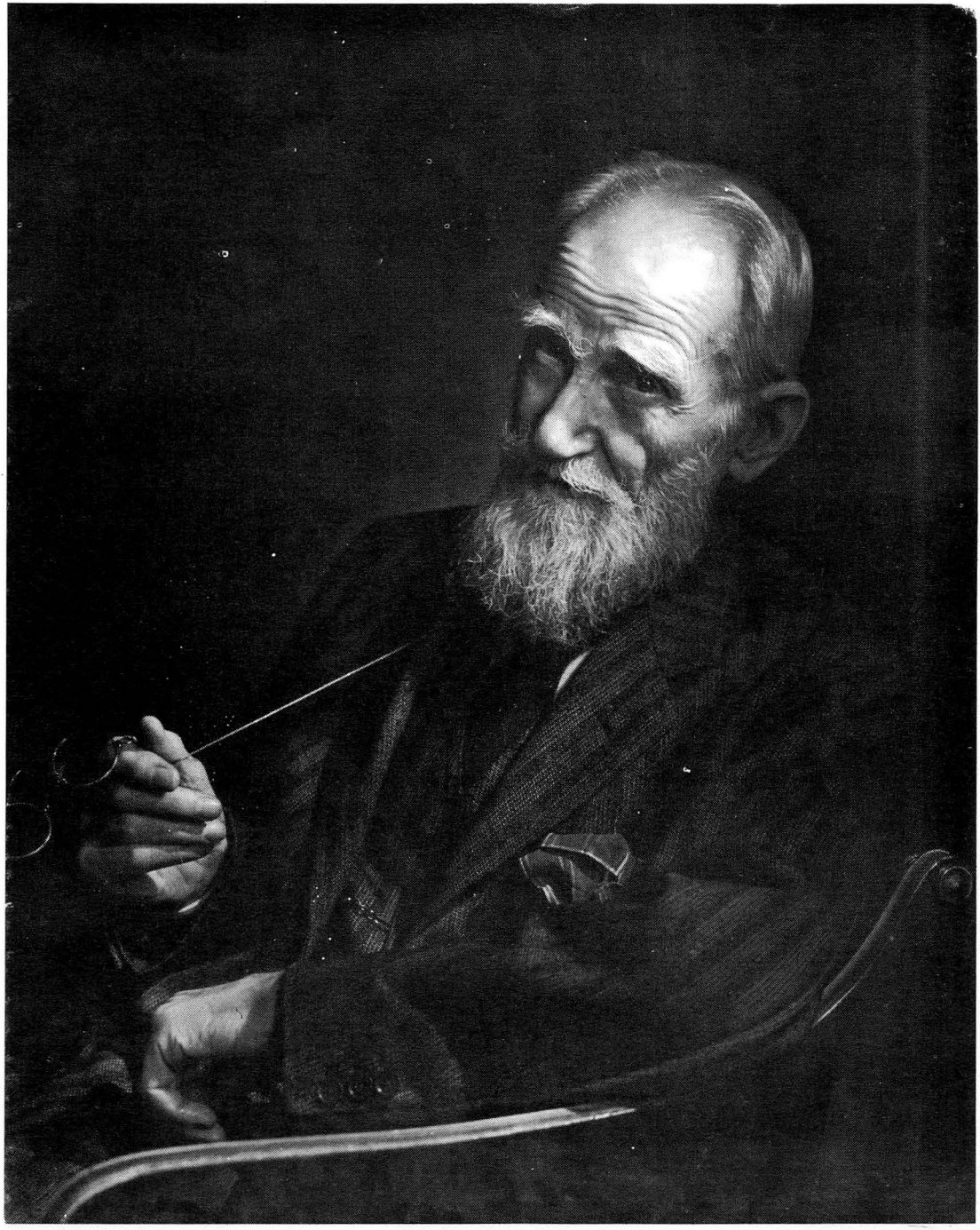

14

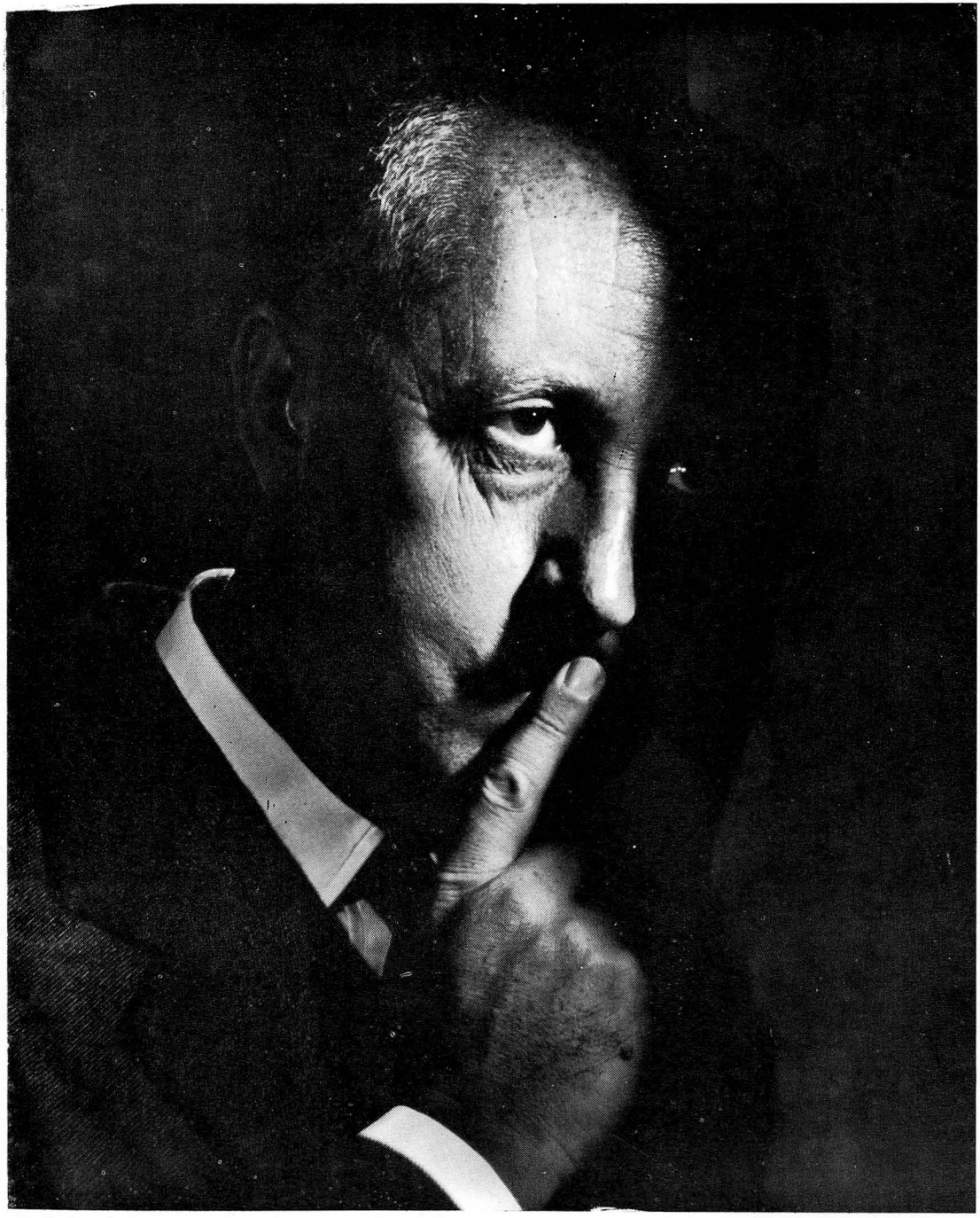

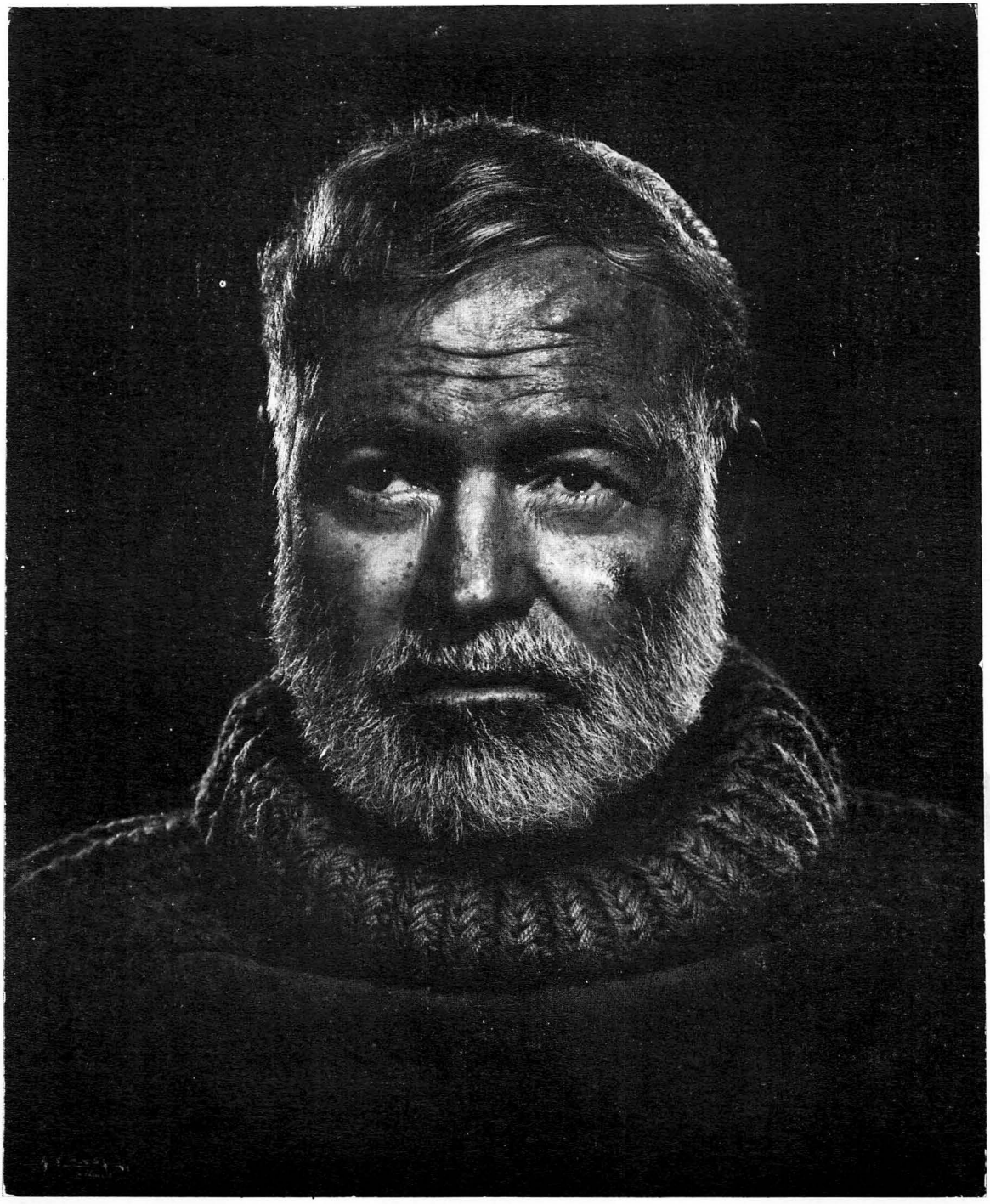

17

ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ СССР

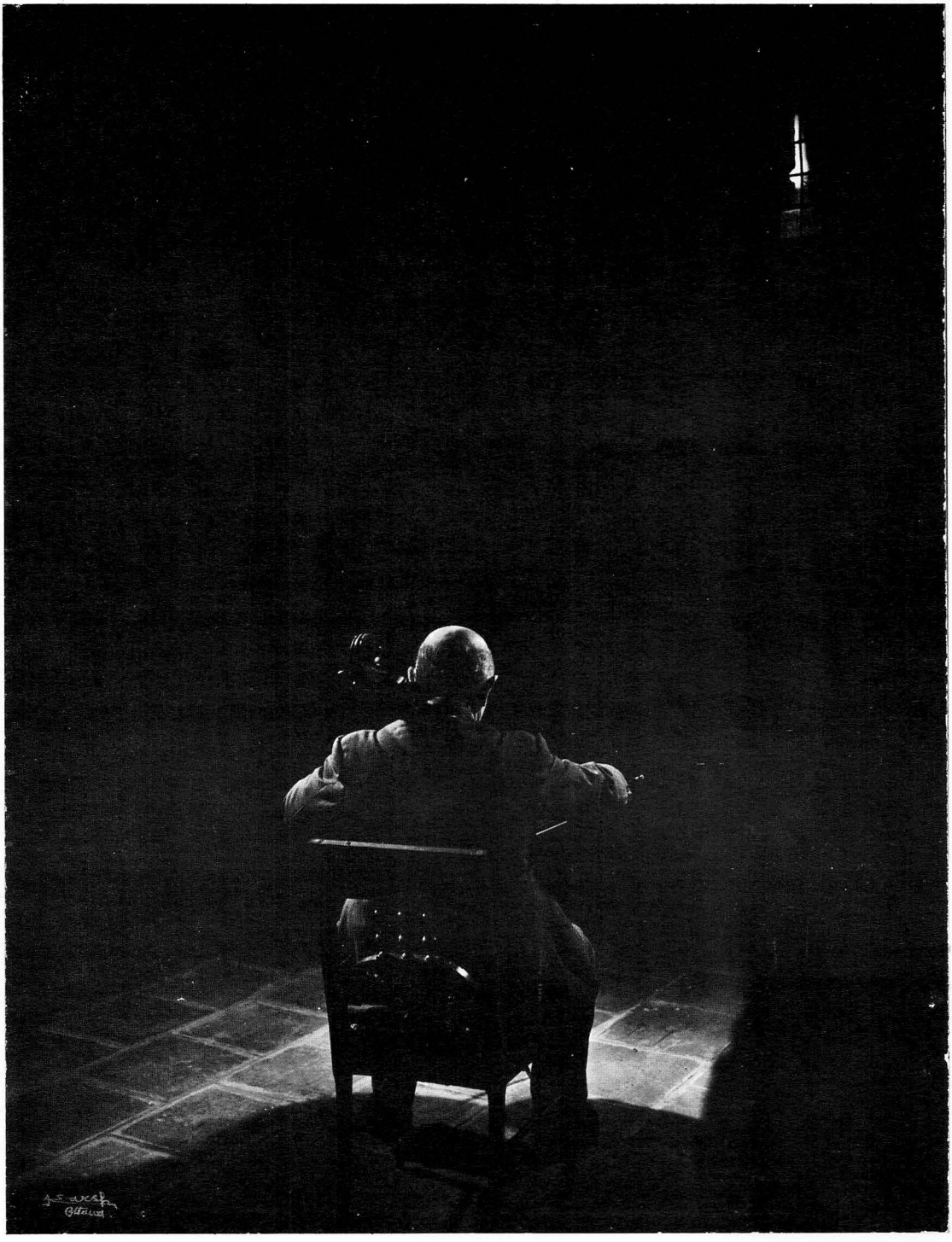

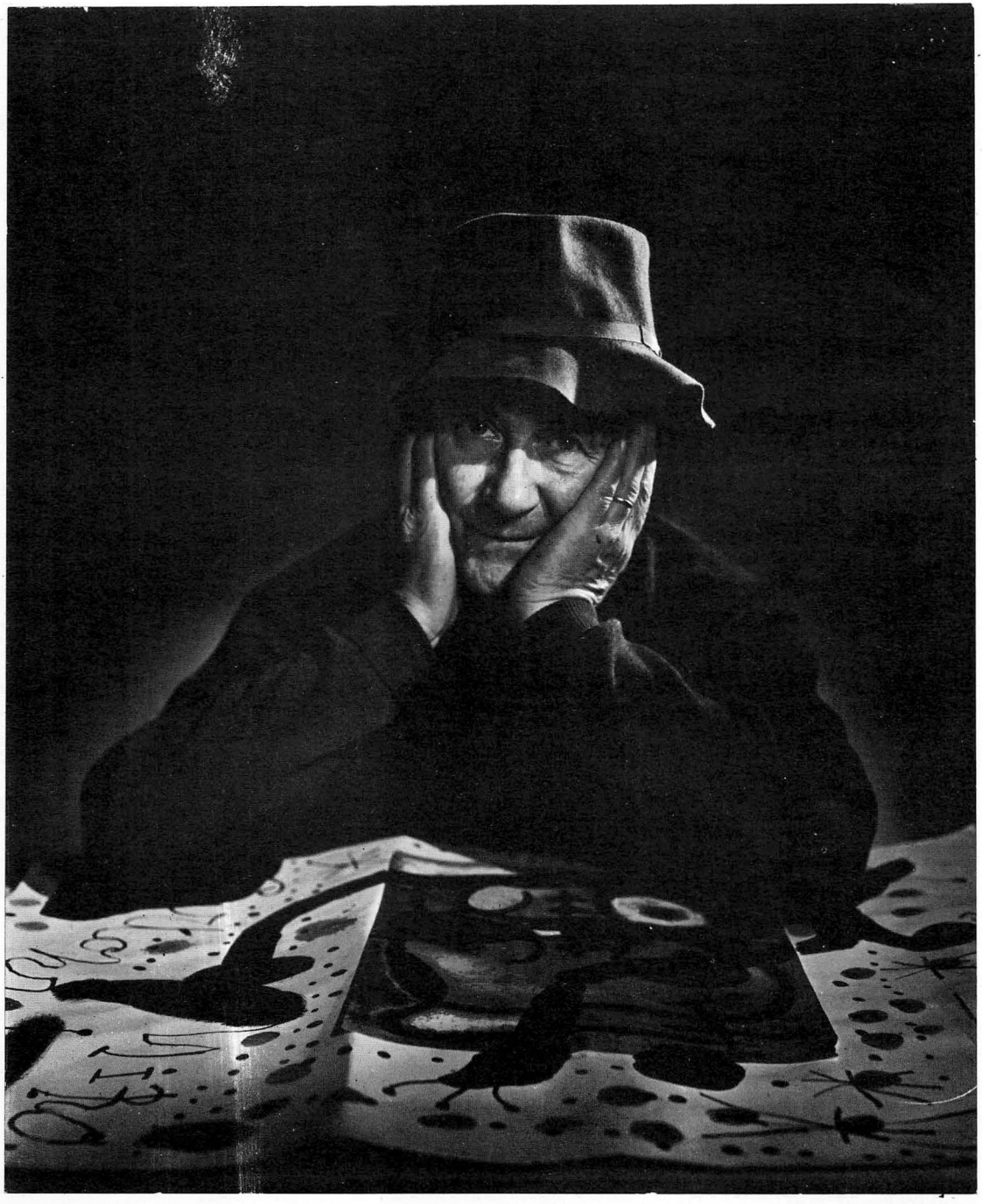

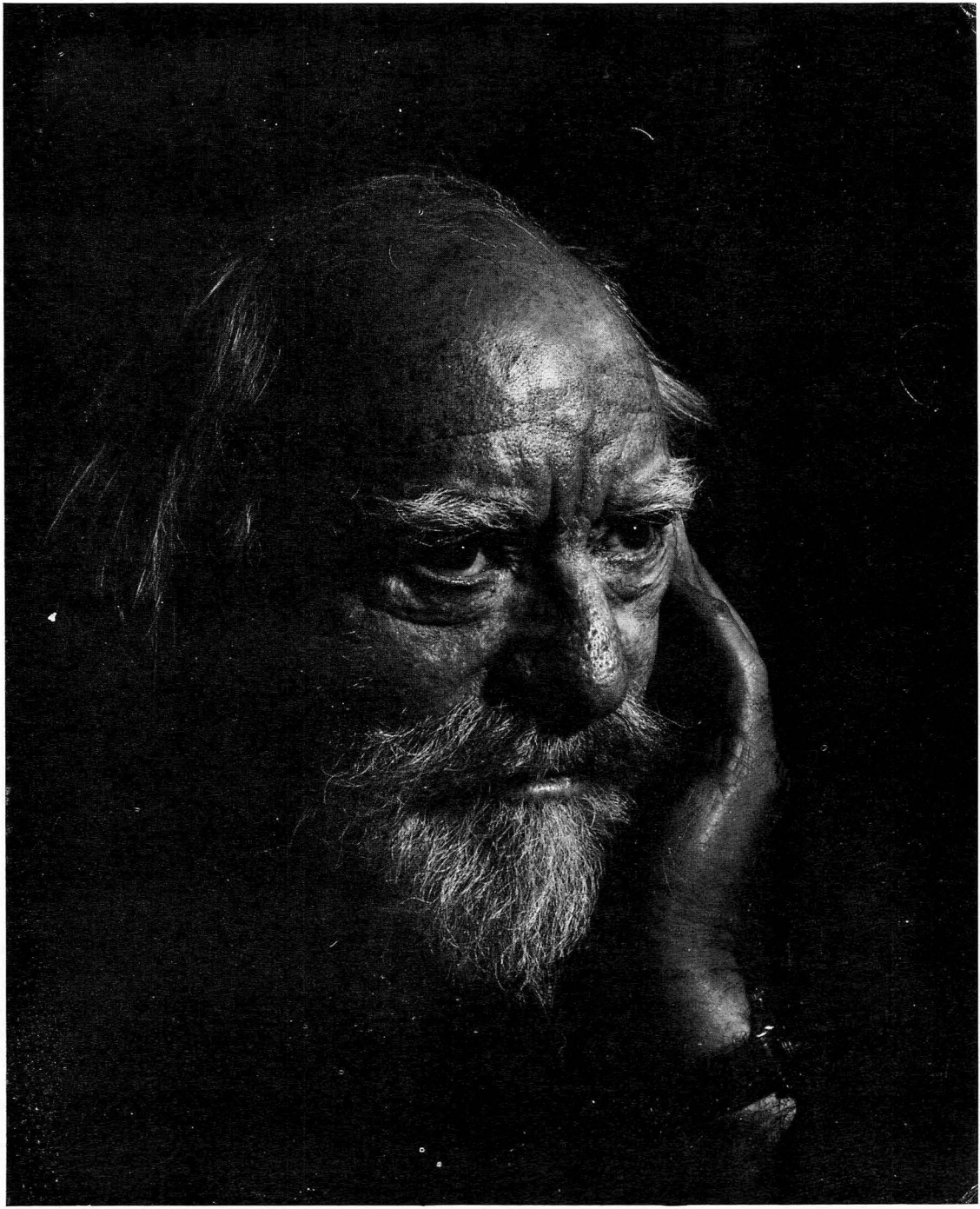

21

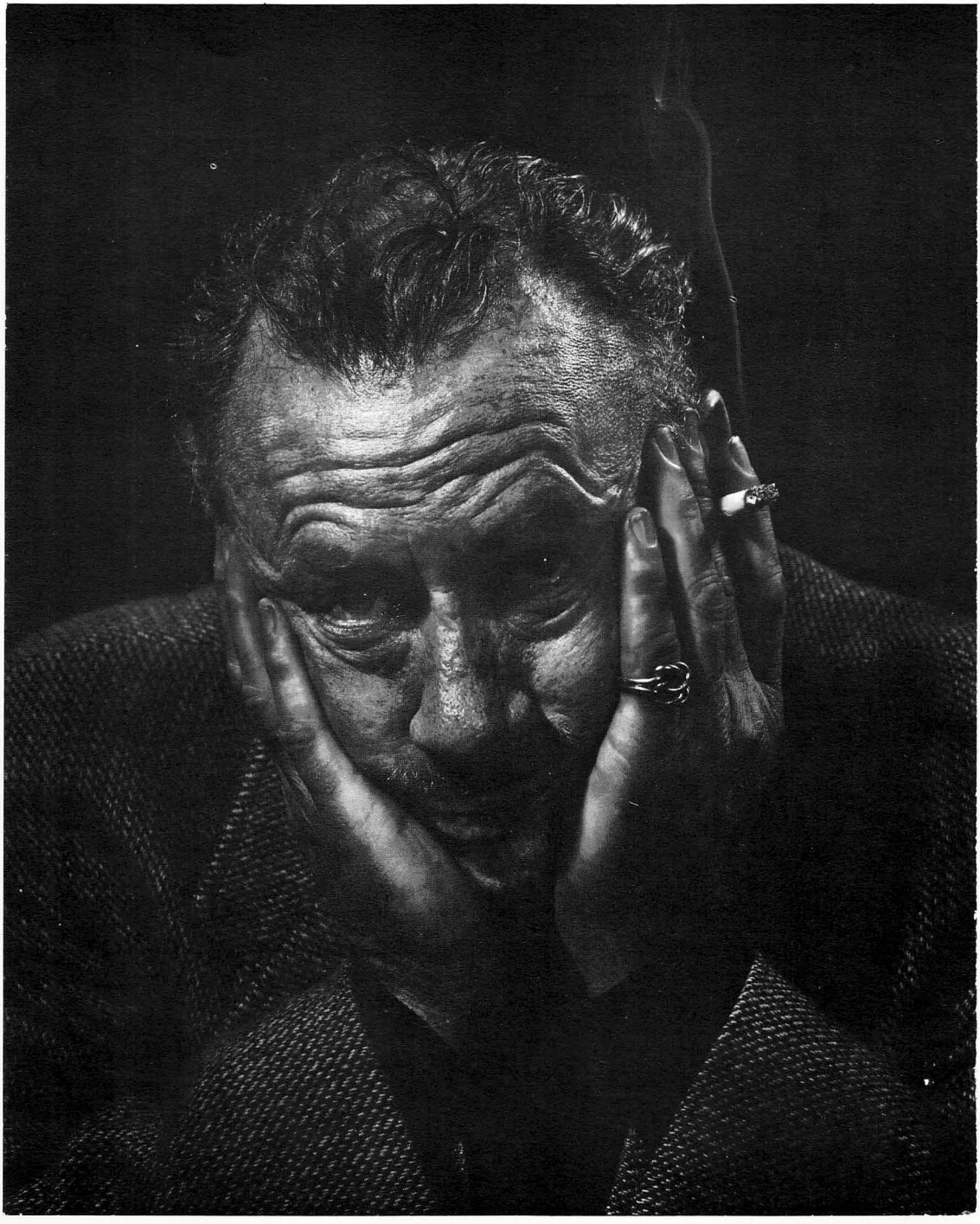

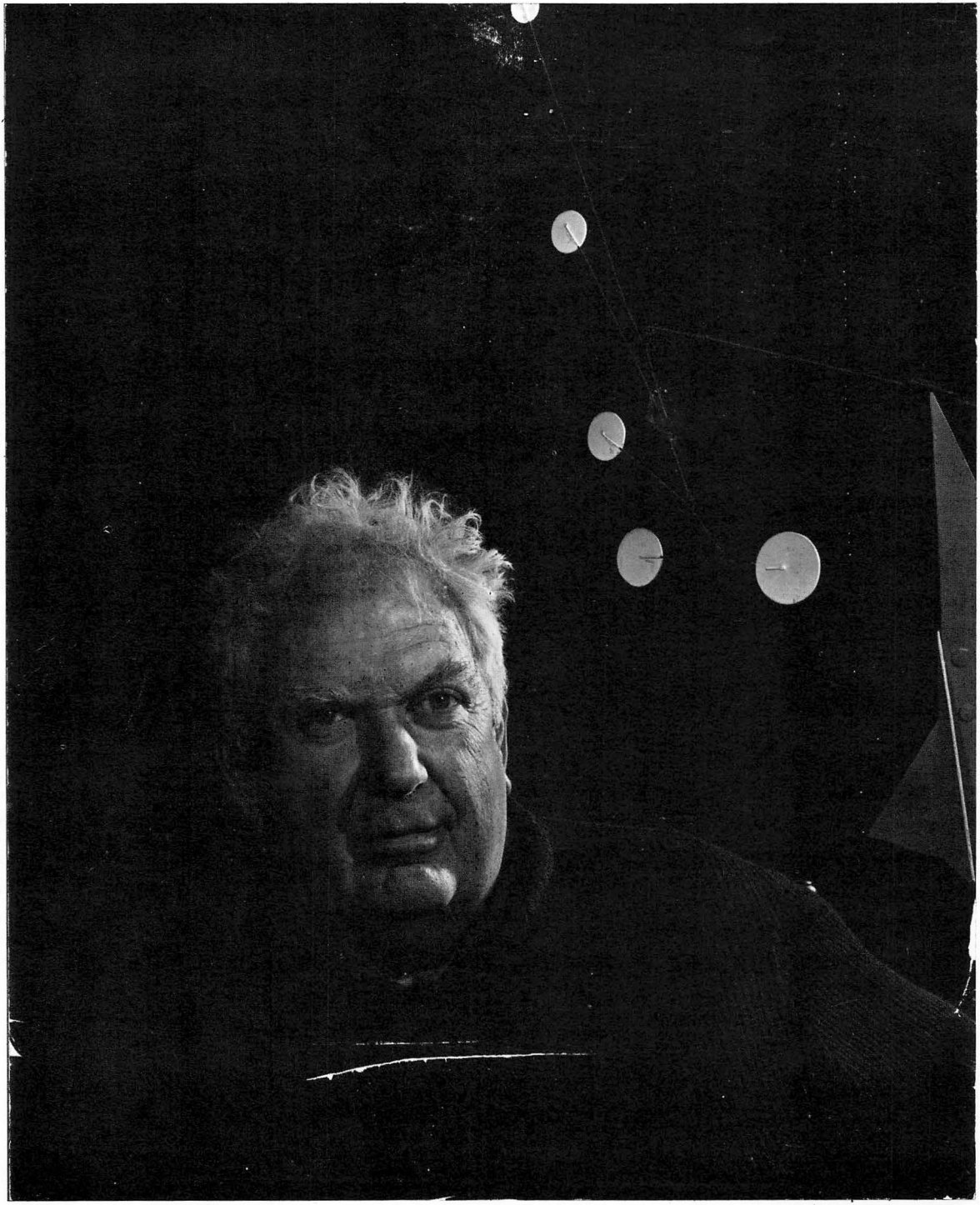

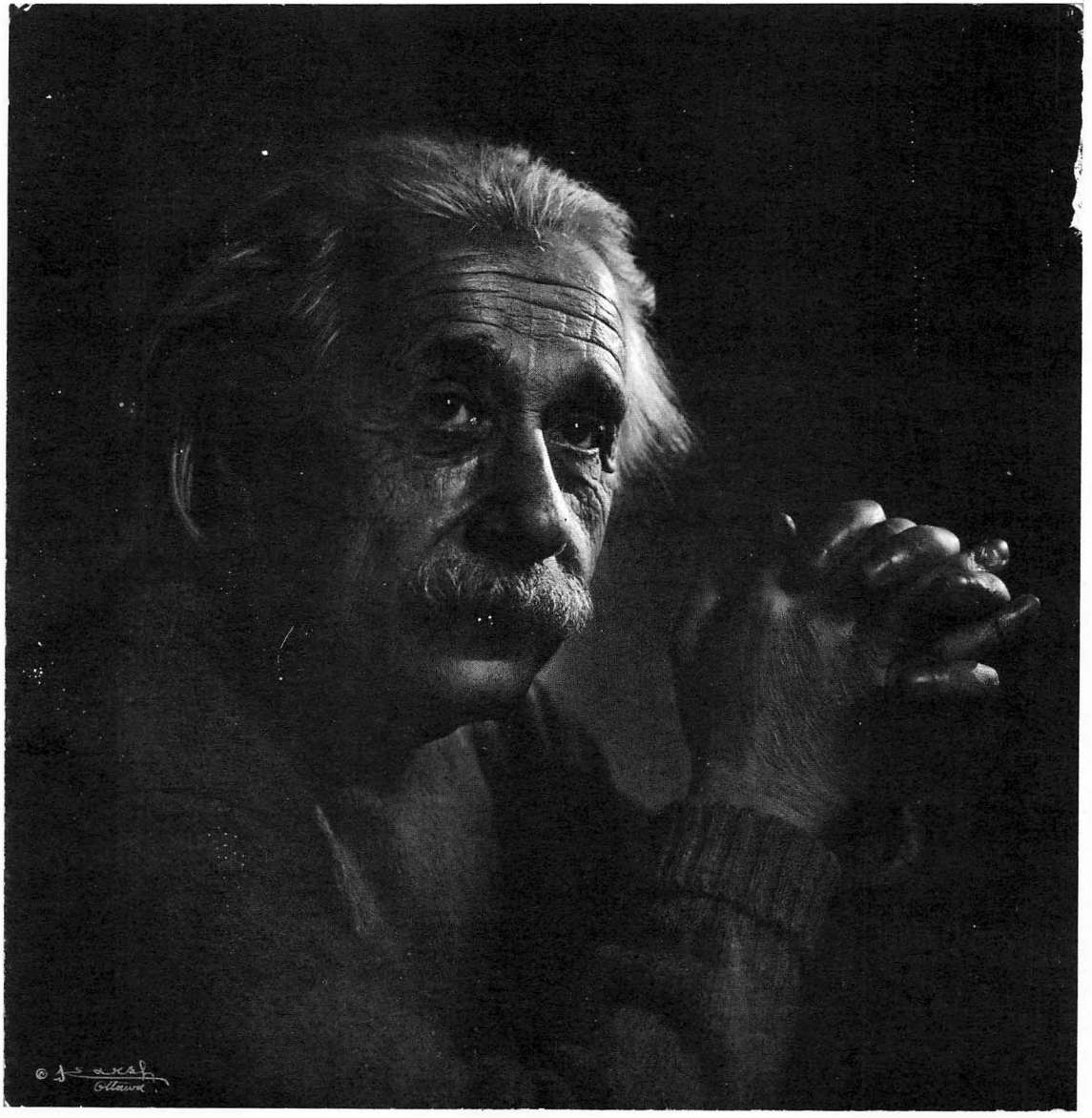

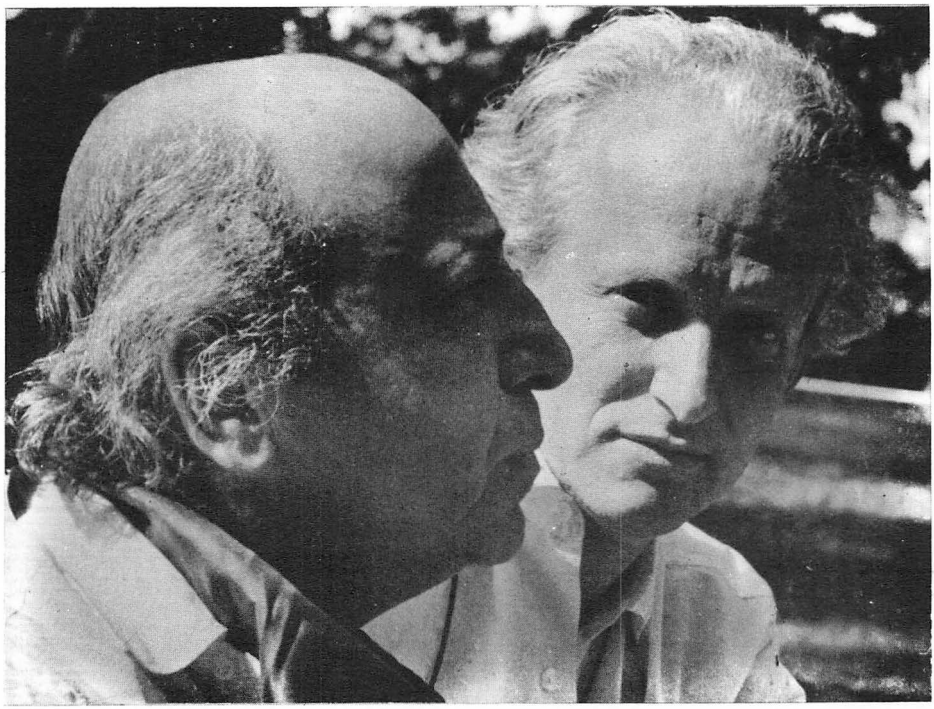

1

4

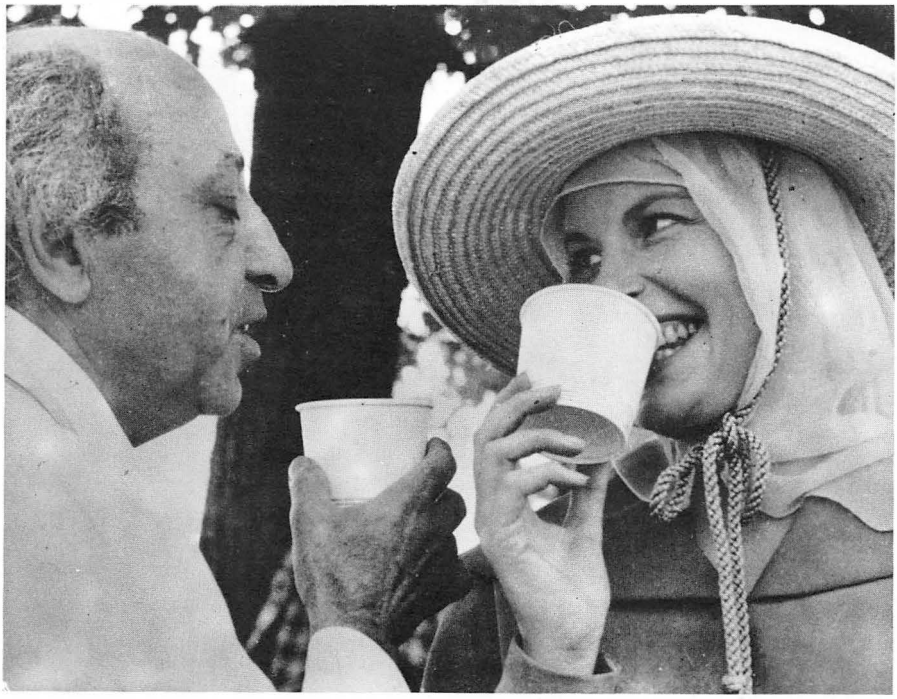

3

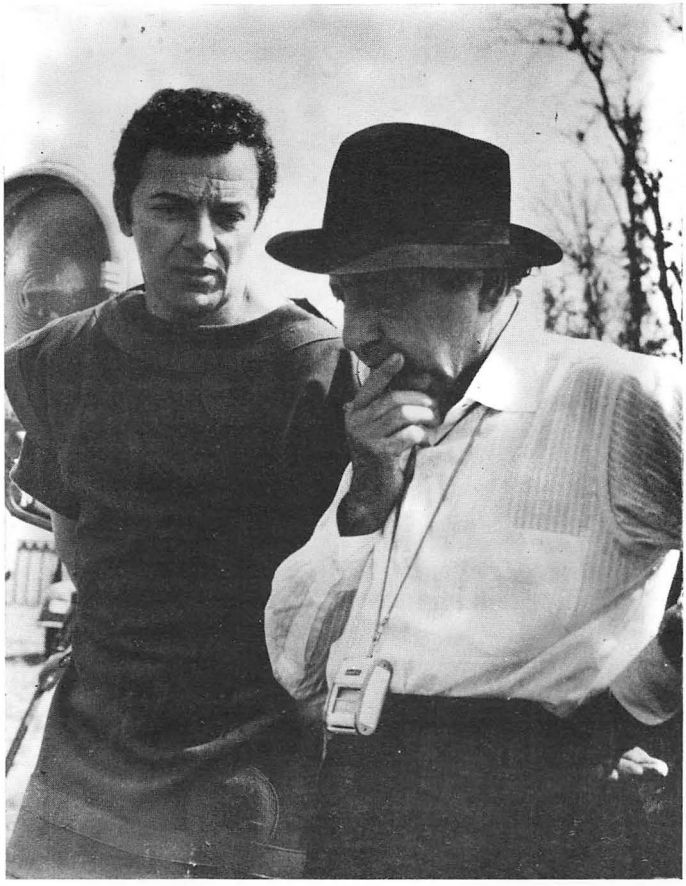

2

Jusufa Karša u toku snimanja filma
"Vitezovi okruglog stola" snimio
Branibor Debeljković

1 Jusuf Karš i Branibor Debeljković
2 Glumac Cornel Wajld u ulozi viteza Lanselota
3 Glavna glumica – J. Karol
4 Karš sa svojim asistentom Felicianom Garcia

SPISAK FOTOGRAFIJA
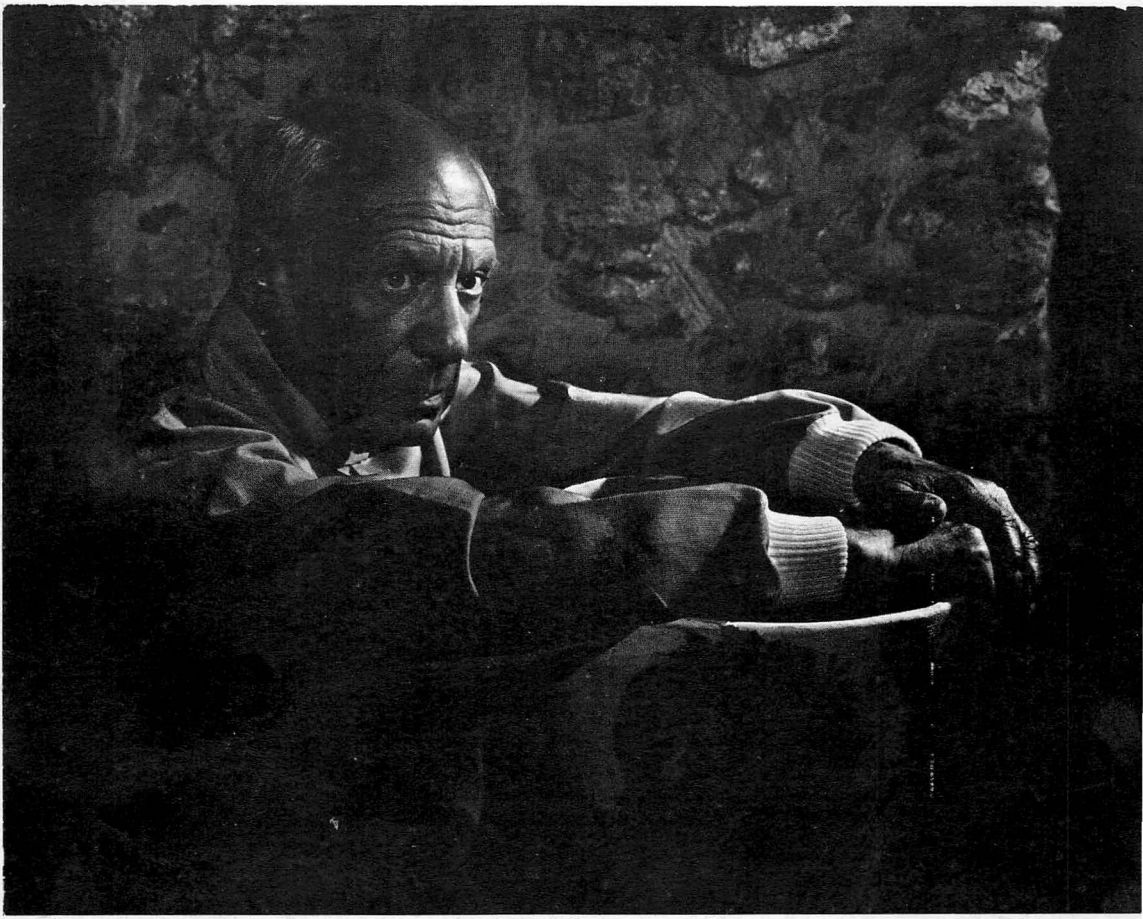
1. Brigitte Bardot
2. Princ Rainier i princeza Grace
3. Malraux
4. Laurence Olivier
5. Yukio Ozaki
6. Helen Keller i njena drugarica Polly Thompson
7. Cocteau
8. Marian Anderson
9. Francois Mauriac
10. Jean Sibelius
11. Albert Schweitzer
12. Bernard Shaw
13. Winston Churchill
14. Maršal Tito
15. Pjer Cardin
16. Ernest Hemingway
17. Nikita Hruščov
18. Gagarin
19. Pablo Casals
20. Miro
21. Augustus John
22. Steinbeck
23. Alexander Calder
24. Albert Einstein
25. Pablo Picasso